

4 mei 2016

De vrijheid omarmd

Het is onrustig in de wereld. Europa kijkt gespannen toe. De gevolgen van een financiële crisis zijn goed merkbaar voor de gewone man. Mensen zoeken de oplossing steeds meer in het radicale. Extreem rechts wint in diverse landen snel terrein en buitenlanders worden als een gevaar gezien. Anders denkenden worden bedreigt, gevangengezet of zelfs vermoord. Brigades van Nederlanders vechten als vrijwilliger mee in buitenlandse conflicten en spreken over god mag, maar dan wel vanuit een zuiver christelijk perspectief, de ander is de vijand. Vluchtelingenstromen komen op gang en ook Nederland treft maatregelen. Speciale opvangcentra worden ingericht waar de vluchtelingen worden gehuisvest.

Dat was de situatie van voor de oorlog en we weten allemaal waar dat toe heeft geleid. De parallel met nu is niet zo moeilijk te trekken. Wel vreemd dat dit het geval is, we hebben immers kunnen leren van het verleden. We hebben er over kunnen nadenken!

Toch klinkt dat simpeler dan dat het daadwerkelijk is. Op scholen wordt deze periode en de oorlog zelf teruggebracht naar circa twee paragrafen en de generatie die het bewust mee heeft gemaakt, die sterft nu in een hoog tempo uit. Daarom is het ook zo belangrijk dat we ieder jaar blijven stilstaan bij een verleden dat we vaak niet goed genoeg kennen en hopelijk nooit meemaken. Dat we herdenken, er bewust over nadenken, en hopelijk er ook iets mee doen.

Ik zelf ben van ruim na de oorlog, en ook mijn kennis van de oorlog was beperkt tot wat er op school verteld werd en de verhalen van de mensen om mij heen. Natuurlijk hield ook ik op 4 mei, de verjaardag van mijn moeder, twee minuten stilte. Verder had mijn vader een pleegzusje in de oorlog, zij zat ondergedoken bij mijn grootouders hier op het wethouder de Vosplein 3 in Enkhuizen. Dit was zo'n vanzelfsprekendheid dat er thuis weinig over gesproken werd.

Ik ben mij er pas echt in gaan verdiepen toen ik brieven uit de oorlog die bewaard waren gebleven, wilde gaan gebruiken bij mijn geschiedenislessen op school. Van Ineke, mijn vaders zusje in de oorlog, kreeg ik te horen dat ook bij haar thuis brieven en dagboeken bewaard waren gebleven. Haar ouders hadden de kampen overleefd en zij was na de oorlog met haar ouders herenigd. In veel gevallen bleken het antwoorden op de brieven die ik zelf al had, en samen vertelden ze het verhaal van twee families in de oorlog, één Joods en één niet Joods, vanaf de geboorte van hun kinderen tot een jaar na de oorlog. Een verhaal vol liefde, vreugde, verdriet, wanhoop maar ook volharding. Bovendien ook een verhaal met een blijvend geloof in een betere toekomst en een strijd voor vrijheid in een tijd waarin die weg was.

In een brief aan zijn zusters schreef mijn opa, Jaap Sandstra, op 8 maart 1941

Je moet maar zo rekenen, alles kan je niet verboden worden en als ze je benen vastbinden, dan kunnen je vingers nog bewegen en als ze daar wat op vinden dan je tong nog en dan heb je nog je ogen om mee te kijken en tenslotte is het laatste en wezenlijkste kenmerk van de mens, dat hij denken kan.

Wat er dus ook gebeurt, de mens was volgens hem altijd vrij, ongeacht de belemmeringen die worden opgeworpen. Een mens kan namelijk zelf nadenken over wat goed of slecht is, over oorzaak en gevolg. Het houdt ook in dat je niet blind allerlei religieuze dogma's of politieke ideologieën moet volgen. Denk er altijd zelf goed over na. Alle brieven en dagboeken die ik verwerkte in mijn boek lieten ook mij nadenken en de wereld van toen plaatsen in het heden. De strijd om vrijheid wordt nog altijd overal om ons heen gestreden, en wie hem vindt, omarmt hem. Of toch niet ...

Als ik de vrijheid omarm dan mag ik schijnbaar van alles doen, zeggen of zijn. Maar als ik dat mag, dan mag een ander dat ook, ook als dat mij niet welgevallig is. Vrijheid en het omarmen daarvan heeft dus nooit alleen betrekking op mij, maar altijd op ons, de samenleving. Het houdt ook in dat ik het moet accepteren dat een ander anders is en dat ik daar met respect mee om moet gaan. Ik moet dus rekening houden met een ander. Het gaat dus ook om tolerantie, dat waar Nederland in het verleden groot en succesvol door is geworden. Het streven naar vrijheid en het omarmen daarvan is dus een maatschappelijke opdracht aan ons allemaal en de vrijheid nooit onbeperkt.

In de tweede wereldoorlog werden veel vrijheden afgenomen en volken onderdrukt. De verschillen tussen groepen in de samenleving werden uitvergroot en anders denkend zijn was gevaarlijk. Miljoenen stierven omdat mensen blind dogma's van ideologieën volgden of hier tegen streden. Al die mensen die slachtoffer zijn geworden van vervolging of stierven voor onder andere onze vrijheid maar ook wereldwijd, verdienen het herdacht te worden. Zij verdienen het alleen ook dat wij er goed omgaan, dat wij de vrijheid omarmen en dat we dat samen doen. Wij, met al onze verschillen.

Doet u mee?

Jacco Sandstra